Σχολική Γιορτή 25ης Μαρτίου 2014 ΕΠΑΛ Γέρας

Η Επανάσταση του 1821: Το «Θάμα»

25η Μαρτίου 2014. Σήμερα γιορτάζουμε την 193η (εκατοστή ενενηκοστή τρίτη) επέτειο της επανάστασης των Ελλήνων κατά του τουρκικού ζυγού. Ταυτόχρονα σήμερα γιορτάζουμε τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου.

Στις 29 Μαΐου του 1453 η Βυζαντινή Αυτοκρατορία υπέκυψε στα χέρια των Οθωμανών που την πολιορκούσαν. Σχεδόν 4 αιώνες αργότερα, στις 25 Μαρτίου το 1821 ξεκίνησε ο απελευθερωτικός αγώνας των υπόδουλων Ελλήνων παρόλο που τον 19ο αιώνα κάθε άλλο παρά ευνοϊκές ήταν οι συνθήκες για οποιοδήποτε επαναστατικό κίνημα στην Ευρώπη. Ένας αγώνας ο οποίος προετοιμαζόταν επί δεκαετίες με πολύ σημαντική τη συμβολή των Ελλήνων λόγιων του εξωτερικού.

Οι Έλληνες αγωνιστές με μηδαμινά υλικά εφόδια αλλά πλημμυρισμένοι από το πάθος για την ελευθερία την ύψιστη αυτή αρετή και το αναφαίρετο δικαίωμα κάθε ανθρώπου ξεκινούν τον επαναστατικό αγώνα.

(Ακολουθεί απόσπασμα από τον «Καπεταν Μιχάλη» του Νίκου Καζαντζάκη,

από την μαθήτρια της τρίτης τάξης…)

Ο μεγάλος μας πεζογράφος, Νίκος Καζαντζάκης, περιγράφοντας την πορεία της Επανάστασης μίλησε για **«θάμα»**. Αλλά ας δούμε για ποιο λόγο τη χαρακτήρισε με αυτή τη δυνατή λέξη:

Κατά τη στιγμή που εκδηλώθηκε η **Ελληνική Επανάσταση**, η διεθνής συγκυρία ήταν πλήρως αρνητική. Τα μεγάλα βασίλεια της Ευρώπης, μόλις έξι χρόνια νωρίτερα, είχαν οριστικά ξεμπερδέψει με τον Ναπολέοντα Βοναπάρτη που είχε διαταράξει την εξουσία τους και είχαν επιβάλει το πολίτευμα της απολυταρχίας και την καταστολή των επαναστατικών ιδεών. Κατά τα έτη 1820-1821, επαναστάσεις ξέσπασαν στην Ισπανία και την Ιταλία εναντίον της απολυταρχίας των βασιλέων αλλά καταπνίγηκαν στο αίμα από τα στρατεύματα της Γαλλίας και της Αυστρίας αντίστοιχα.

Όμως, το **«θάμα»** της Ελληνικής Επανάστασης είχε ήδη ξεκινήσει μέσα από την πνευματική προετοιμασία που συντελέστηκε πριν την έναρξη του ένοπλου αγώνα.

Με αφετηρία τις παροικίες του εξωτερικού, ο ελληνισμός ήρθε σε επαφή με τις ιδέες του Διαφωτισμού στις αρχές του 18ου αιώνα. Για τους διαφωτιστές όλοι οι άνθρωποι έχουν, μόνο και μόνο επειδή είναι άνθρωποι, ορισμένα δικαιώματα (ζωής, ιδιοκτησίας, ισότητας απέναντι στον νόμο, ελευθερίας σκέψης και έκφρασης), τα οποία δεν μπορεί να καταργήσει καμιά εξουσία.

Οι έμποροι και γενικότερα οι Έλληνες που ταξίδευαν στην Ευρώπη έγιναν οι φορείς διάδοσης αυτών των ιδεών στον ελλαδικό χώρο.

Η εκπαίδευση συνδέθηκε με τον αγώνα για ελευθερία. Έτσι, διαμορφώθηκε, γύρω στα μέσα του 18ου αιώνα, ένα κίνημα που, επιδιώκοντας τη διάδοση των διαφωτιστικών ιδεών μεταξύ των Ελλήνων, αποσκοπούσε στην ιδεολογική προετοιμασία του αγώνα για την ελευθερία. Το κίνημα αυτό, ονομάστηκε αργότερα Νεοελληνικός Διαφωτισμός. Ανάμεσα στους πολλούς Έλληνες λόγιους που υιοθέτησαν τις ιδέες του Διαφωτισμού ξεχώρισαν ο **Ρήγας Βελεστινλής** και ο **Αδαμάντιος Κοραής.** Και οι δύο θεωρούσαν ότι οι Έλληνες, για να κερδίσουν την ελευθερία τους, θα έπρεπε πρώτα να μορφωθούν.

Στη συνέχεια και παρά τις δυσοίωνες προβλέψεις, ιδρύθηκε η **Φιλική Εταιρεία**, μυστική Ελληνική οργάνωση στην Οδησσό της Ρωσίας το 1814. Σκοπός ήταν η προετοιμασία του ένοπλου αγώνα των Ελλήνων για ανεξαρτησία. Η **Φιλική Εταιρεία** δεν σταμάτησε να στρατολογεί με μυστικότητα και κίνδυνο ζωής νέα μέλη σε όλες τις περιοχές της Ευρώπης και Ρωσίας όπου υπήρχε διάσπαρτος ελληνικός πληθυσμός. Η αρχηγία της ανατέθηκε στον **Αλέξανδρο Υψηλάντη** ανώτερο αξιωματικό του ρωσικού στρατού.

Από το 1821 έως το 1824, η Ελληνική Επανάσταση στέφθηκε με σημαντικές επιτυχίες απέναντι σε έναν από τους ισχυρότερους και πιο πολυάριθμους στρατούς της εποχής. Από τους χιλιάδες Έλληνες που

συμμετείχαν στην επανάσταση, ξεχώρισαν χάρη στις στρατιωτικές και ηγετικές τους ικανότητες οι **Θεόδωρος Κολοκοτρώνης**, **Γεώργιος Καραϊσκάκης**, **Οδυσσέας Ανδρούτσος** και **Μάρκος Μπότσαρης** στη στεριά και οι **Κωνσταντίνος Κανάρης** και **Ανδρέας Μιαούλης** στη θάλασσα.

Εν τούτοις, μετά το 1825, η Επανάσταση εισέρχεται σε μια φάση κάμψης διότι ο Ιμπραήμ που εκστρατεύει από την Αίγυπτο, αποβιβάζεται στην Πελοπόννησο επικεφαλής ενός καλά οργανωμένου στρατού. Βρίσκει απέναντι του τις ελληνικές δυνάμεις εξασθενημένες από τον εμφύλιο πόλεμο. Με τον αποκλεισμό ανεφοδιασμού που επιβάλλει, επιφέρει την **πτώση του Μεσολογγίου** τον Απρίλιο του 1826, γεγονός που προκάλεσε τεράστια συγκίνηση σε ολόκληρη την Ευρώπη. Ένα χρόνο αργότερα, τον Απρίλιο του 1827, σκοτώνεται ο Καραϊσκάκης και η Ακρόπολη καταλαμβάνεται από τους Τούρκους. Προς στιγμή η Επανάσταση φάνηκε να σβήνει.

(Ακολουθεί το τραγούδι: «Άκρα του Τάφου Σιωπή», σε στίχους του Διονύσιου Σολωμού και μελοποίηση του Γιάννη Μαρκόπουλου.

Στην χορωδία μετέχουν….

)

Ωστόσο τα δεινά των Ελλήνων ξύπνησαν τον φιλελληνισμό των Ευρωπαίων και Αμερικανών. Ο φιλελληνισμός ευνοήθηκε, επίσης, από τον θαυμασμό των Ευρωπαίων για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό. Οι Ευρωπαίοι συνειδητοποίησαν τα συμβάντα στην Ελλάδα και έδειξαν συμπάθεια προς τα θύματα και τους ήρωες ενός άνισου αγώνα. Σημαντική επιρροή άσκησαν τα δεινά της Ελλάδας και στους Ευρωπαίους καλλιτέχνες. Για παράδειγμα, εμπνευσμένος από την σφαγή της Χίου ο Ευγένιος Ντελακρουά ζωγράφισε τον ομώνυμο πίνακα που εκτέθηκε στο Παρίσι και έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ευαισθητοποίηση της γαλλικής κοινής γνώμης για τον επαναστατικό αγώνα των Ελλήνων. Η έξοδος του Μεσολογγίου αναθέρμανε το φιλελληνικό κίνημα και επιτάχυνε τις διαδικασίες για επίτευξη συμφωνίας μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων για την τελική λύση του ελληνικού ζητήματος. Στη Γαλλία, στην Ελβετία, στη Γερμανία, στην Αγγλία και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες σημειώθηκαν εκδηλώσεις συμπάθειας και φιλελληνισμού. Δεν έλειψε και η

έκδοση ποιημάτων, θεατρικών έργων, άρθρων, λόγων, εράνων και λοιπών διπλωματικών ενεργειών.

(Στη συνέχεια θα ακούσουμε το ποίημα: «Εις την Ελλάδαν», του μεγάλου Ρώσου φιλέλληνα ποιητή και λογοτέχνη Αλεξάντρ Πούσκιν Απαγγέλει η μαθήτρια της πρώτης τάξης…)

Παράλληλα με τις πολεμικές συγκρούσεις, η πολιτική ένταση για τη συμμετοχή στην εξουσία οδήγησε από νωρίς σε εξίσου σκληρές πολιτικές αντιπαραθέσεις. Από την μια πλευρά βρίσκονταν αυτοί που διέθεταν εξουσία πριν την επανάσταση όπως οι πρόκριτοι και οι Φαναριώτες και επιδίωκαν να την διατηρήσουν. Από την άλλη τοποθετούνταν όλοι όσοι είχαν αναδειχθεί στα πεδία των μαχών όπως οι οπλαρχηγοί και οι Φιλικοί και θεωρούσαν δεδομένο το δικαίωμα συμμετοχής στα κοινά. Μεγάλο πεδίο αντιπαραθέσεων αποτέλεσε η διαχείριση των χρημάτων των δανείων που είχαν συναφθεί με την Αγγλία για την χρηματοδότηση του Αγώνα. Τα χρήματα αυτά δόθηκαν από Άγγλους τραπεζίτες στην ελληνική αντιπροσωπεία με εγγύηση τα εδάφη που απελευθερώνονταν από τον ένοπλο αγώνα. Συνεπώς, τα χρήματα που οι πολιτικοί της εποχής είχαν ήδη αρχίσει να υπόσχονται στους επαναστατημένους Έλληνες με σκοπό την ενίσχυση της προσωπικής τους επιρροής προέρχονταν από τα εδάφη που οι αγωνιστές διεκδικούσαν καθημερινά με το αίμα τους. Η αντιπαράθεση κατά τον εμφύλιο πόλεμο κατέληξε μέχρι και στην φυλάκιση του Κολοκοτρώνη και του Οδυσσέα Ανδρούτσου.

Στις 6 Ιουλίου 1827 οι Μεγάλες Δυνάμεις (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία) αποφάσισαν την ειρήνευση και τη δημιουργία **αυτόνομου ελληνικού κράτους** κυρίως για δικούς της λόγους και συμφέροντα η κάθε μία. Η Αγγλία και η Γαλλία θεωρούσαν ότι ένα αδύναμο νεοσυσταθέν κράτος μπορεί να είναι πιο συνεργάσιμο για τα ναυτικά συμφέροντα λόγω γεωγραφικής θέσης της Ελλάδας. Η Ρωσία από την πλευρά της προσέβλεπε σε μια έξοδο προς την Μεσόγειο μέσω της Ελλάδας.

Η άρνηση του Σουλτάνου να δεχτεί αυτή την απόφαση προκάλεσε την ένοπλη επέμβαση των Δυνάμεων. Στη Ναυμαχία του Ναβαρίνου οι στόλοι της Αγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας συνέτριψαν τον τουρκοαιγυπτιακό στόλο.

Η τελευταία μάχη της επανάστασης δόθηκε στις 12 Σεπτεμβρίου 1829.

(Στην συνέχεια θα ακούσουμε το δημοτικό τραγούδι: «Ξύπνα Ραγιά».

Στην χορωδία μετέχουν….

)

Η Γ' Εθνοσυνέλευση, που συγκλήθηκε την άνοιξη του 1827, στην Τροιζήνα, εξέλεξε τον πρώτο Κυβερνήτη της Ελλάδος, τον **Ιωάννη Καποδίστρια**, με θητεία επτά ετών. Επιπλέον, ψήφισε το **Πολιτικό Σύνταγμα της Ελλάδος**, που διαπνεόταν από φιλελεύθερες ιδέες και ήταν το πιο δημοκρατικό σύνταγμα της εποχής του.

Οι προσπάθειες του Καποδίστρια στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής αλλά και οι στρατιωτικές επιτυχίες είχαν ως αποτέλεσμα το **Πρωτόκολλο της ανεξαρτησίας** του ελληνικού κράτους που υπογράφτηκε από τις Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία στις 3 Φεβρουαρίου του 1830. Ήταν η πρώτη επίσημη, διεθνής διπλωματική πράξη που αναγνώριζε την Ελλάδα ως κυρίαρχο και ανεξάρτητο κράτος, το οποίο θα επεκτεινόταν νότια της συνοριακής γραμμής που όριζαν οι ποταμοί Αχελώος και Σπερχειός.

Κατά την διάρκεια της τουρκοκρατίας, οι δυσμενείς κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες εξηγούν κατά πολύ την ανυπαρξία των εκπαιδευτικών δομών. Οι οικονομικοί πόροι των κοινοτήτων δεν επαρκούσαν για να εξασφαλίσουν τη λειτουργία και τη στέγαση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Εν τούτοις, η ανάγκη για ανάγνωση των ιερών κείμενων κατά τη διάρκεια της θείας Λειτουργίας, ήταν ίσως η κυριότερη αιτία, που το Οικουμενικό Πατριαρχείο και οι κατά τόπους Μητροπόλεις ανέλαβαν εξ ολοκλήρου, κατά τους πρώτους αιώνες μετά την Κατάκτηση, τη συντήρηση των στοιχειωδών εκπαιδευτικών δομών. Στους αιώνες αυτούς Εκκλησία και Παιδεία ήταν έννοιες αλληλένδετες.

Φωτισμένοι ιερείς ανέλαβαν την εκπαίδευση των νέων, χρησιμοποιώντας ως σχολικούς χώρους τους ιερούς ναούς και τα μοναστήρια. Τα ιδιότυπα αυτά σχολεία κατονομάζονται σε γραπτές λεσβιακές πηγές ως **«παπαδικά»** ενώ η παραφιλολογία των μέσων του 19^{ου} αιώνα τα διέσωσε στην προφορική παράδοση ως **«κρυφά σχολειά»**.

Η αξία αυτή της παιδείας και των γραμμάτων, κατά την περίοδο της επανάστασης, αναδεικνύεται με έναν ιδιαίτερο τρόπο από έναν «αγράμματο» αγωνιστή, που σε ηλικία 33 χρόνων – «στα γεράματά του», όπως σημειώνει χαριτολογώντας – «έμαθε γράμματα, για να γράψει το βίο του».

Είναι ο **Στρατηγός Μακρυγιάννης**. Με πλούσια αγωνιστική και πολιτική δράση έως το 1853, αποφασίζει να βάλει σε καλή χρήση τα γράμματα που "καταγίνηκε να μάθει σε ένα-δυό μήνες". Αυτά τα 24 γράμματα της αλφαβήτου, χωρίς τόνους, πνεύματα και σημεία στίξης, είναι οι γνώσεις του. Με αυτές τις γνώσεις, έγραψε ένα έργο ανεκτίμητης Ιστορικής αξίας. Τυπικά, τα **«Απομνημονεύματά»** του, είναι ιστορικό ντοκουμέντο που έγραψε μεταξύ 1829-1850. Ουσιαστικά, είναι ένα μνημειώδες έργο ενός αυτόπτη μάρτυρα, με στέρεη κρίση, σπουδαία ψυχή και ζωή πλούσια σε εμπειρίες μοναδικές. Κληροδοτεί τις επόμενες γενιές, με πληροφορίες για τα γεγονότα της τότε εποχής, την εξέλιξη της πρώην σκλαβωμένης Ελλάδας, μέσα απ' τα δύσκολα πρώτα χρόνια της και τέλος τις δράσεις και τα ήθη διάφορων μορφών, που είτε επηρέασαν την ίδια την Ιστορία είτε ήταν παραδείγματα κοινωνικών ζυμώσεων, που βρίσκονταν σε εξέλιξη. Δεν είναι μόνο ένας άξιος αγωνιστής του 1821, αλλά και ένα σημαντικό κεφάλαιο της Νεοελληνικής λογοτεχνίας, μια Εθνική μορφή. Η κατοπινή και κορυφαία λογοτεχνική γενιά του ’30, με κύριο εκφραστή της τον Γιώργο Σεφέρη, θα ανακαλύψει στα **«Απομνημονεύματα»** αυτού του αγραμμάτου αγωνιστή «μια από τις πιο μορφωμένες ψυχές του ελληνισμού»

(Ακολουθούν το ποίημα: «Μακρυγιάννης», του Άγγελου Σικελιανού,
από την μαθήτρια της πρώτης τάξης…
και ένα απόσπασμα από τα «Απομνημονεύματα» του Μακρυγιάννη, από την
μαθήτρια της τρίτης τάξης…)